

Ladislav Babić

Nostalgija

(25.maj – „Dan mladosti“ iščezle države)

Netom je prošao 25. maj, mladoj generaciji ničim izuzetan datum. U Hrvatskoj su održani izbori za Evropski parlament, nekima je bio rođendan, drugima samo posljednji dan vikenda pred novim radnim tjednom (imaju li srećom posao), a trećima baš ništa izuzetniji dan od bilo kojega u godini. Prije točno 70 godina, u četvrtak – također nije bio poseban dan, izuzme li se da je svijet već šestu godinu bio usred najkrvoločnijeg sukoba u ljudskoj historiji, a u nas su već četiri godine otpor fašističkim silama u sprezi sa domaćim izdajnicima, pružali jedini aktivni antifašisti u Regiji – *jugoslavenski partizani!* Kao što se danas sjećanje na njihov antifašizam i vođu otpora nastoji uništiti diskreditiranjima, osporavanjima, lažima i objedama, na sličan je način – ali mnogo konkretnije, fizičkije - vrhovna njemačka komanda (*OKW – Oberkommando der Wehrmacht*) prema planu *Otto Skorzeny-ja* (najpoznatijeg po oslobađanju *Mussolinija* iz ruku talijanskih partizana) provela plan nazvan „Operacija Konjičev skok“, u namjeri uništenja *Vrhovnog štaba NOV i POJ* i njegova vrhovnog komandanta *Josip Broz Tita*. Akcija poznatija kao „*Desant na Drvar*“. Prepad na bosanskohercegovački gradić (zaslugom ustaških obavještajaca bila je poznata lokacija Vrhovnog štaba) njemačkih desantnih snaga ojačanih četnicima, završen je totalnim fijaskom što se suštine plana tiče, mada je trebao biti lako izvedivo iznenađenje s obzirom na oslabljene partizanske snage poslije neuspjelog prodora u Srbiju, i datum izvršenja – kako su njegovi planeri krivo smatrali – na Titov rođendan (rođen je 7.5.1892.).

Po završetku rata, na prijedlog kragujevačke omladine počela se trčati tzv. „*Titova štafeta*“ – svojevrsni omladinski maraton kroz Jugoslaviju – na završetku kojega se Titu upravo 25. maja predavala štafetna palica, kao čestitka za njegov rođendan. Kaže se da je Tito ustanovio „*kult ličnosti*“, a kao jedan od argumenata navodi se i proslava „*Dana mladosti*“, kako je na njegovu ličnu inicijativu godine 1957. imenovan ovaj svečani događaj. Tvrde neki, rođendan „diktatora“ bijaše nametnut cijelom narodu kao dan njegova obožavanja i obogotvorenja. Ipak, Tito bijaše neizmjereno veći, inteligentniji i pragmatičniji od svojih kritičara (tek poslije njegove smrti ohrabrenih skinuti brnjice), a da bi takvo tumačenje – nažalost, prošireno i kod mlade generacije – držalo vodu. Ne jednom je *Maršal Jugoslavije* javno izjavljivao „*Blago narodu koji ima takvu omladinu!*“, i ne jednom je ta omladina bez ikakve prisile pjevala „*Druže Tito, mi ti se kunemo*“, i nisu nogometni suci, ni UDBA ni milicija na terenu prisilili nogometaše *Hajduka* i *Crvene zvezde* da liju suze nad jedinim čovjekom koji je uspio ujediniti njihovu zemlju u prosperitetnu i obećavajuću državu. Nisu oni prisilili cijeli splitski stadion da spontano zapjeva zakletvu svom mrtvom vođi. *Dan Mladosti* i štafeta koja se povodom njega trčala kroz cijelu zemlju, nije bila nikakva proslava njegova rođendana – kako se tendenciozno tumači - već je trebao značiti simbolički izraz odanosti mladih generacija ideji socijalističke Jugoslavije, odnosno izgradnji socijalizma kao društvenopolitičkog sustava. Na žalost, i omladina na koju smo bili ponosni, i grad Split zajedno sa svim jugoslavenskim gradovima, i kojekakvi slobodani, franceki, alije, milani i ini patuljasti tipovi koji nikada nisu dostigli status državnika, već samo voditelja nacionalnih krda (u što se većina naroda Federacije premetnula), prvom su prilikom oskvrnuli spontano danu zakletvu. Kažu da „*entropija svemira neumitno raste*“, što nije nego stručno izraženo opažanje o degradaciji svega, na žalost – i ljudi, njihovih ideja, uvjerenja i zadane riječi. „*Volovi se vežu za rogove, a ljudi za riječ*“, stara je mudrost onih koji prečesto dosljednije vezuju volove no drže zadanu riječ.

Jeli Tito bio samozvani diktator, dali je njegovao kult ličnosti, jeli Jugoslavija bila neprirodna tvorevina (koja to država nije umjetno sazdana mačem, ognjem i mecima, s temeljima na krvi i kostima svojih državljana?) i tamnica naroda, nije tema ovog teksta. O tome nek' razglabaju ozbiljni povjesničari koji će u kontekstu vremena, prostora, globalnih zbivanja i djelovanja ostalih svjetskih vođa razmotriti sve grijehe i pozitivne strane države i njenog vođe, ne pozivajući se samo na detalje koji podupiru njihov ograničeni svjetonazor. Ovaj šturi tekst, tek uvod za razumijevanje pjesme koja mu slijedi, je naprosto nostalgija za jednom državom zauvijek nestalom s historijske pozornice, perspektivnijom od fragmenata na koje

smo je razbili. Dakako, da je nastavljen njen evolucijski razvoj nasilno prekinut kontrarevolucionarnim raspadom. Jednostavnim riječima, bila je neizmjereno bolja, s obećavajućom, brutalno prekinutom budućnošću, negoli se ovaj čas smiješi novonastalim domovinama. Imala je nesumnjivi antifašistički imidž u očima cijeloga svijeta; priklonila se – okupivši većinu država Globusa - nesvrstanosti u tenzijama između atomskih velesila; imala je rastuću perspektivu sve veće socijalne pravde za svoje građane negoli današnje generacije mogu zamisliti; i obećavajuće izgleda razvoja dostojanstvenih ličnosti u okviru samoupravljanja nasilno prekinutog privatizacionim banditizmom njenih rušitelja. I perspektivu mirnog, evolutivnog razvoja - bez mrtvih, silovanih, invalidnih, bez razrušenih domova i infrastrukture.

Naravno, perspektiva je kondicionalni pojam – ovisi samo o ljudima koliko će biti realizirana, a koliko u smeće odbačena. Dok poplave uništavaju ljudske živote, stoku i materijalne vrijednosti u BiH, Srbiji, Hrvatskoj; dok se građani žale na nedostatak odvodnih kanala, neodržavanost i začepljenost postojećih; dok jauču zbog nedostatka obrambenih protupoplavnih nasipa, mehanizacije ili rezervi najnužnijih potrepština, a tek će početi cviliti zbog mizerne nadoknade štete koju će im država isplatiti, neka pokušaju odgovoriti na jednostavno pitanje:

Koliko bi se nasipa moglo izgraditi, odvodnih kanala iskopati, mehanizacije i potrepština nabaviti, kolika bi se odšteta mogla isplatiti stradalnicima,... – da se sav novac upotrebljen na ratna razaranja i međusobna klanja poludjelih naroda utrošio u svrhu obrane od elementarnih nepogoda?

Oni što su se obogatili švercom oružja, privatizacijom, ratni profiteri i zločinački banditi – uglavnom uhljebljeni u političku i privrednu elitu država po njihovoj mjeri - ponudit će svoj, a vi nađite vlastiti odgovor. Neki će reći kako je i rat elementarna nepogoda, i u velikoj mjeri biti u pravu. A ja kažem da je ludilo masa koje zakoči njihovu sposobnost razmišljanja, koje po samodefiniciji humane stvorove učas pretvori u svoje krvoločne evolucione pretke a ljudske zajednice svede na nivo zločinačkih i pljačkaških hordi, ponajveća nepogoda koja može snaći ljudski rod. I dok o tome kontate, vidite koliko su vodene bujice pogodile vas, a koliko one što vam nastoje nametnuti svoj odgovor, kao što su vam uvalili i rat.

Eto, svi mi imamo što imamo, odnosno što nemamo, a ja se prisjećam onoga što nas je većina mogla imati. Ja države ne volim; ni ovu sadašnju, ni onu bivšu, ni neku buduću koju će možda povijest u krvavim porodičnim mukama opet izroditi.

Neopterećen sam liderima, kako bivšim tako i sadašnjima – bliža mi je pomisao da govna uvijek isplivaju na površinu, a među njima se rijetko nađe izuzetak. Nisam posebno volio ni mrzio Tita. Nastojao sam nikad ne biti dijelom beskičmene idolatrijske gomile, u transu čijeg obožavanja se gubi dostojanstvo osobe – zbog toga ga nikada nisam vidio uživo, čak i kad je i boravio u mom rodnom gradu. Ipak, iz današnje perspektive cijenim ga neizmjereno više no bilo kojeg liderčića što su se ispilili iz njegove sjene. Bilo je stvari u bivšoj državi koje mi se nisu sviđale, ali koje su se iz dana u dan popravljale, sve dok se nije vidjelo da rekonstrukciju vrše samozvani majstori, pa je i rezultat ispao shodno tome. I onda sam je, a posebno sada, sagledavao u evolutivnom slijedu – kao državu koja se razvijala na bolje – a ne kako njeni kritičari obrazlažu izvlačeći izolirane povijesne fragmente koji im odgovaraju za njeno opanjkavanje. „*Dan Mladosti*“ države zauvijek iščezle s geografskih karata svijeta – dan koji je ustanovljen kao državni praznik kako bi se građani koji su je na kraju uništili okupili oko besmrtno ideje a ne smrtnoga čovjeka, izaziva moja nostalgična prisjećanja.

Procesi u prirodi i društvu su nepovratni, svakako mi je kao prirodoslovno obrazovanoj osobi poznato. Nema povratka na staro, a postoji i šansa da sadašnje slijednice umrle države krenu boljim stazama no su ih usmjerile njihove elte. No, dvadesetak godina nakon postjugoslavenskih ratova, optimizam je kod mnogih okopnio, napose ako su svijesni da im je oteto dvije dekade života. Nostalgija je pravo svakog čovjeka. Za mladošću, roditeljima, raskinutim prijateljstvima, ljubavima, profesionalnim ili sportskim uspjesima, boljim životom, pa i državama za koje mislimo da su zavrijedile svoj opstanak. Nesputani ljudski duh slobodan je lutati planetom bez ograničavanja međudržavnim međama, administrativnim zabranama i idiotizmima nacionalističkih političara; može si dozvoliti putovanja još uvijek realnim krajolicima i irealnim, neostvarenim potencijalima bivše domovine. Probisvjetima, razbojnicima, zločincima, budalama i mentalno ograničenim ljudima u inat.

Sredinom 1991. kada se rat u Hrvatskoj tek zahuktavao a BiH je još gajila iluziju da će uspjeti izbjeći kovitlac koji je konačno i nju najtragičnije zahvatio, pisao sam beogradskom kolegi s kojim sam nastavio prepisku raznim kanalima tokom svih ratnih godina:

„Usprkos čitavoj gami fanatičnih vođa i generala koji su svojim ludilom zaslijepili svoje ne manje bistre, a čini se, na žalost, ipak mnogobrojne sljedbenike, nadamo se i vjerujemo da ljudi zabljeni u eone, megaparseke i prapočetke stvari, vide dublje i u srca. Ako nitko drugi a ono astronomi u tom pogledu sigurno

predstavljaju „izabrani narod“. Jednog dana ovaj kaos će se sigurno smiriti. Kojim god imenom tada nazivali stvari, bez obzira hoće li morati prijeći državne, republičke, pokrajinske ili tko zna kakve granice, ljudi poput sudionika proteklog BAV-a te njima slični će ih sigurno prijeći. Jedinke koje međusobno srodstvo nalaze ne po jeziku ili naciji, teritoriju, historiji, kulturi, ideologiji, vjeri ili rasi već po srcu, duhu, poštenju, istini, ljubavi, suosjećanju, moralu, širokogrudnosti, prijateljstvu, znanju, kreativnosti, dobroti, ljudskosti,... Jer za njih i nema granica. Naći ćemo se opet, vjerujemo, kod „vas“ ili „nas“ ili „njih“ a uvijek ćemo biti kod kuće. Nije opasnost u razdvajanju – ona se krije u otuđenju. Kod pravih ljudi te opasnosti nema.“

Narode su uspjeli, ali spomenute ljude za koje je napisana ova pjesma, nikada u povijesti nisu, niti će ikada uspjeti razdvojiti.

Nostalgija

*Na Triglavu tada, ja sam staj'o
i pogledom širinu upij'o...
Domovino, da sam onda znao,
plakao bih, a ne bih se smij'o.*

*Letile su ptice oko mene,
a granica – nebo je bila...
Kuda god ja pogledom skrenem,
čini mi se – Zemlja moja mila*

*hvata se za ruke i radosno igra.
Bećarac il' slavonsko kolo
vrte se k'o nezasićna čigra.
Zemljo moja, oj što sam te vol'o!*

*Gledao sam Savu kako teče
nizbrdo, u slavonska polja;
s Dunavom gdje ona se sreće
sred žitnice, vojvođanskih polja.*

*Ponositu Bosnu sam promatr'o,
šarao mi pogled kud me volja...
Naivno, no s ljubavlju smatr'o
kako ćeš mi postajat sve bolja.*

*A na jugu, plesalo se oro.
Na Skadru je prebivala vila...
Vjerov'o sam, mada nisam mor'o:
Domovino, najljepša si bila!*

*Na Triglavu stojim ja i sada.
Ptice pored mene, k'o i prije, lete.
Al' u meni, nije više nada –
no sumorni grumen crne sjete.*

*Svi što niste ukaljani krvlju,
misao se moja na vas vraća...
Oprat ćemo, jednom, mi tu mrlju –
i ponovo bit' ćemo braća!*

*Domovinu gledat ćemo s gore,
kako nam se osunčana grije,
i ljubit' joj starodrevne bore,
a ona će opet – da se smije!*

(iz zbirke „Odlazak“, pisano 1994.)

PR

DIOGEN pro kultura

<http://www.diogenpro.com>